

RAPORT Z EWALUACJI EX-ANTE STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁĘCZNA DO ROKU 2030

RAPORT KOŃCOWY

**Załącznik nr 5
do Strategii Rozwoju
Gminy Łęczna
do roku 2030**

Lublin, wrzesień 2023 r.

Spis treści

1. Streszczenie Raportu z ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Gminy Łączna do roku 2030.....	3
2. Wprowadzenie	4
2.1. Przedmiot Raportu ewaluacyjnego	4
2.2. Główne cele badawcze i przyjęta metodyka	5
3. Analiza trafności, skuteczności, efektywności i spójności projektu Strategii	8
3.1. Ocena części diagnostycznej projektu Strategii.....	8
3.2. Ocena części strategicznej projektu Strategii.....	11
3.3. Ocena części wdrożeniowej projektu Strategii.....	13
4. Wnioski i rekomendacje.....	21

1. Streszczenie Raportu z ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030

Strategia Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 jest dokumentem strategicznym Gminy, wpisującym się w horyzont czasowy względem dokumentów nadrzędnych, w szczególności: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Dokument ten uwzględnia cele polityki spójności po 2020 roku, które postrzegają Europę jako: inteligentną, zieloną i niskoemisyjną, lepiej powiązaną, bardziej społeczną oraz bliżej obywateli.

Projekt Strategii został podzielony na część zasadniczą oraz załączniki. W części zasadniczej w formie wniosków zaprezentowano syntetyczne podsumowanie Diagnozy strategicznej w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym, która stanowi osobny dokument. Taki podział miał wpływ na ograniczenie treści Strategii, co ma swoje pozytywne strony, w szczególności pod kątem jej odbioru przez czytelników.

Mocną stroną dokumentu jest przyjęty system celów. Wizja rozwoju Gminy Łęczna jest ambitna i czytelna i ma swoje rozwinięcie logiczne w dalszej części struktury strategicznej dokumentu, oraz co ważne, wynika z diagnozy strategicznej.

W części dotyczącej celów strategicznych i operacyjnych należy stwierdzić, że cele te, w dużej mierze odzwierciedlają zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe. Za trafny i skuteczny należy uznać system monitorowania Strategii. Przypisane do celów strategicznych wskaźniki są przekrojowe i dobrze przypisane tematycznie. Do wskaźników nie przypisano wartości docelowych a jedynie trend zmian. Brak wartości docelowych dla 2030 roku spowodowany jest trudnościami w przewidywaniu skali zmian w otoczeniu społeczno-gospodarczym i przestrzennym Gminy.

Projekt *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* zawiera wszystkie elementy wymagane przepisami prawa (w rozumieniu przepisów Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz Ustawy o samorządzie gminnym).

2. Wprowadzenie

2.1. Przedmiot Raportu ewaluacyjnego

Przedmiotowy Raport jest podsumowaniem przeprowadzonej w toku prac nad dokumentem *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* ewaluacji ex-ante projektu tegoż dokumentu.

Analiza ex-ante jest narzędziem badania i oceny jakościowej prowadzonej w toku prac nad dokumentem. Służy odpowiedzi na szereg pytań, z których najważniejsze to: Czy założone cele strategiczne i operacyjne są prawidłowo sformułowane i czy przyczynią się do osiągnięcia założonej wizji obszaru? Czy cele strategiczne i operacyjne w projekcie *Strategii* zostaną osiągnięte?

Celem głównym przeprowadzonej ewaluacji ex-ante była zatem ocena poprawności i spójności projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030*, pozwalająca na podniesienie jakości merytorycznej dokumentu, jego integralności wewnętrznej i spójności z założeniami polityki rozwoju kraju i województwa.

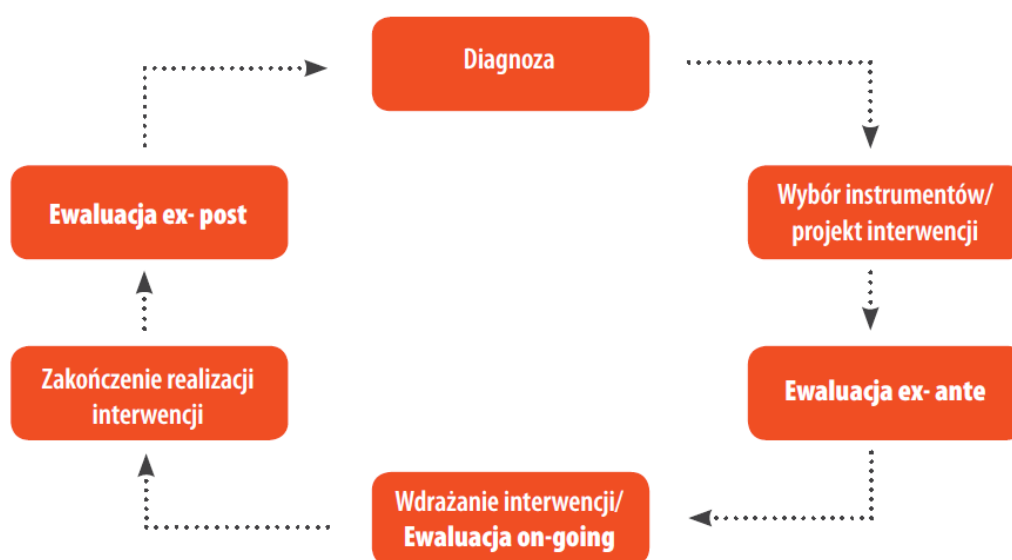
Niniejszy dokument uwzględnia również rekomendacje i wnioski wynikające z przeprowadzonych wśród mieszkańców konsultacji społecznych i badań ankietowych, w ramach których wypowiedzieli się oni na temat potrzeb rozwojowych zamieszkiwanego obszaru i identyfikowali jego główne problemy. Pozwala to na zarysowanie ogólnego obrazu dokumentu oraz sformułowanie całościowych rekomendacji, dla jego ostatecznego kształtu.

2.2. Główne cele badawcze i przyjęta metodyka

Ewaluacja ex-ante jest oceną planowanej interwencji, czyli oceną dokonywaną jeszcze przed rozpoczęciem realizacji konkretnego zamierzenia. Celem takiego badania jest poprawa jakości planowanego do uruchomienia zamierzenia. W ramach ewaluacji ex-ante badana jest trafność zidentyfikowanych potrzeb, jak również szacowany jest potencjalny wpływ interwencji.

Ewaluacja ex-ante powinna oceniać szanse osiągnięcia zakładanych celów, a także możliwości ich osiągnięcia przy wyborze określonych instrumentów, biorąc pod uwagę alokowane zasoby.

Ryc.1. Ewaluacja w cyklu wdrażania interwencji publicznej

Źródło: Ewaluacja - Poradnik dla pracowników administracji publicznej,
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012

Ewaluację ex-ante przeprowadza się w oparciu o cztery kryteria:

- **trafność** - analiza dotyczy adekwatności celów dokumentu względem zidentyfikowanych problemów/wyzwań społeczno-gospodarczych;
- **przewidywana skuteczność** - w kolejnym kroku po ocenie celów dokumentu, analiza dotyczy tego, czy działania zostały prawidłowo dobrane pod kątem osiągnięcia wyznaczonych celów, a zakładane zasoby i proponowany system wdrażania dają szansę na osiągnięcie skwantyfikowanych celów interwencji;
- **przewidywana efektywność** – następnie należy ocenić, czy realne do osiągnięcia cele uzasadniają poniesienie przewidywanych nakładów oraz dokonać oceny optymalizacji alokacji zasobów tak, by wykorzystać przeznaczone zasoby w sposób jak najbardziej ekonomiczny;

- **spójność (zewnętrzna i wewnętrzna)** – analiza dotyczy dokumentacji programowej i strategicznej, na podstawie której operować ma program; konieczne jest zbadanie, czy nie zachodzą tu jakieś sprzeczności między celami dokumentu a priorytetami i działaniami oraz między całym dokumentem a dokumentami wyższego rzędu lub dokumentami równorzędnymi.

Metodą badawczą w ewaluacji ex-ante jest przede wszystkim **desk research** (metoda badawcza polegająca na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł, a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu), która obejmuje dane, takie jak: dokumenty strategiczne (wspólnotowe, krajowe i regionalne), dane diagnostyczne dotyczące kontekstu ekonomiczno-społecznego, dane gminy mające wpływ na realizację dokumentu Strategii. Dodatkowymi metodami jakimi posłużono się przy dokonaniu oceny ex-ante były:

- **ocena ekspercka**, która posłużyła do rozwiązania problemów badawczych przy wykorzystaniu doświadczenia, wiedzy i opinii ekspertów z danej dziedziny,
- **technika analizy porównawczej (benchmarking)** – metoda polegająca na porównaniu Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 z innymi strategiami, które zostały uznane za udane i mogą służyć jako przykład.

Poniżej wykaz pytań badawczych w ramach oceny ex-ante Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030, przypisanych do konkretnych kryteriów badawczych.

Tabela 1. Wykaz pytań badawczych oceny ewaluacyjnej Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030

kryterium	pytania badawcze
TRAFNOŚĆ	– Czy język zastosowany w projekcie dokumentu jest zrozumiały, poprawny terminologicznie i jednoznaczny? – Czy wizja w projekcie Strategii została prawidłowo określona względem opinii zebranych od mieszkańców? – Czy potencjały i wyzwania rozwojowe Gminy w projekcie Strategii zostały trafnie zidentyfikowane? – Czy w Diagnozie strategicznej właściwie określono mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia? (załącznik do projektu strategii) – Czy w projekcie Strategii poprawnie pod względem metodycznym zostały wyznaczone cele strategiczne i operacyjne? (analiza z wykorzystaniem zasady SMART) – Czy cele strategiczne i operacyjne odpowiadają na zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe? – Czy cele strategiczne i operacyjne przyczyniają się do osiągnięcia wizji? – Czy osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych jest realne? – Czy trafnie dobrano wskaźniki monitoringowe do celów strategicznych i operacyjnych? – Czy przyjęty zestaw wskaźników monitoringu umożliwi obserwowanie postępu realizacji założonych celów strategicznych i operacyjnych?

	– Czy system realizacji określony w projekcie Strategii będzie skuteczny z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?
SKUTECZNOŚĆ	– Czy cele strategiczne i operacyjne w projekcie Strategii zostaną osiągnięte? – Czy wybrane instrumenty realizacyjne i rozwiązania w projekcie Strategii okażą się odpowiednie do zidentyfikowanych problemów?
EFEKTYWNOŚĆ	– Czy jest możliwość osiągnięcia podobnych efektów założonych w projekcie Strategii przy wykorzystaniu innych instrumentów finansowych i organizacyjnych? – Czy jest możliwość osiągnięcia podobnych efektów założonych w projekcie Strategii przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?
SPÓJNOŚĆ (ZEWNĘTRZNA I WEWNĘTRZNA)	– Czy przyjęty w projekcie Strategii horyzont czasowy został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych? – Czy diagnoza strategiczna jest spójna wewnętrznie? – Czy spójnie zostały ze sobą powiązane wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne? – Czy struktura treści projektu Strategii jest czytelna i posiada wewnętrzną logikę? – Czy projekt Strategii jest spójny z najważniejszymi politykami i strategiami nadrzędnymi, tj. zwłaszcza z: • Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), • Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, • Konsepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 • Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju • Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne

3. Analiza trafności, skuteczności, efektywności i spójności projektu Strategii

3.1. Ocena części diagnostycznej projektu Strategii

Diagnoza sytuacji Gminy Łęczna jest elementem niezbędnym w dokumencie strategii a wynika to z uwarunkowań ustawowych. Zgodnie z Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju, przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.

Strategia Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 zawiera szczegółową diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej wraz z analizą SWOT oraz analizą głównych barier i potencjałów obszaru Gminy. Diagnoza stanowi załącznik nr 1 do Strategii a jej podsumowanie i wnioski z niej wynikające umieszczono w rozdziale Strategii 1. PODSUMOWANIE DIAGNOZY GMINY.

Diagnoza wraz z opisem barier oraz potencjałów rozwoju Gminy Łęczna i analizą SWOT liczy łącznie 156 stron, co stanowi około 50% całości dokumentu Strategii z załącznikami.

Dokonując analizy projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030*, odpowiedziano na postawione w ocenie ewaluacyjnej pytania badawcze w odniesieniu do diagnozy społeczno-gospodarczej i przestrzennej:

1. Czy język zastosowany w projekcie dokumentu jest zrozumiały, poprawny terminologicznie i jednoznaczny?
2. Czy w Diagnozie strategicznej właściwie określono mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia? (załącznik do projektu strategii)
3. Czy diagnoza strategiczna jest spójna wewnętrznie?
4. Czy diagnoza zawiera dostępne i aktualne dane oraz dostatecznie długi horyzont czasowy?
5. Czy analiza w wyczerpującym stopniu odnosi się do poziomów: wewnątrzregionalnego i ponadregionalnego?

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny części diagnostycznej projektu Strategii odpowiadając na pytania ewaluacyjne w zakresie kryteriów: trafności i spójności.

kryterium	wynik oceny	odpowiedź na pytania badawcze oraz ocena ewaluatora
TRAFNOŚĆ	pozytywna	Język jakim została opisana sytuacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna Gminy jest zrozumiały i poprawny terminologicznie oraz jednoznaczny. Dokument jest przejrzysty, starannie przygotowany pod kątem technicznym oraz merytorycznym. Sytuacja Gminy została przedstawiona trafnie w oparciu o dostępne dane oraz badania ankietowe, co umożliwiło prawidłową identyfikację potrzeb mieszkańców Gminy. Potrzeby te wynikają z właściwie określonych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń Gminy Łęczna.

SPÓJNOŚĆ	pozytywna	Część diagnostyczna <i>Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030</i> została przedstawiona w sposób pozwalający na porównanie danych statycznych do jednostek samorządowych wyższego rzędu jak i do „podobnych” samorządów gminnych. Ponadto struktura rozdziałów została przedstawiona w sposób prawidłowy i zawiera wszystkie zasadnicze elementy, które diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej powinna zawierać.
-----------------	-----------	---

Całościowo ocena części diagnostycznej *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* jest pozytywna. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do uwarunkowań przestrzennych Województwa Lubelskiego i przedstawienie Gminy na tle obszarów strategicznej interwencji. W analizie potencjałów i barier oraz analizy SWOT uwzględniono wszystkie najważniejsze elementy warunkujące przynależność do Żywicielskiego Obszaru Strategicznej Interwencji oraz Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

Diagnoza stanu Gminy charakteryzuje się znaczną przewagą analiz statycznych w stosunku do analiz dynamicznych. Pozwoliło to autorom diagnozy dokonać pewnych ocen, zidentyfikować problemy i bariery rozwojowe oraz poznać potencjały danej jednostki samorządowej. Zamieszczone w dokumencie mapy i wykresy stanowią czytelną ilustrację tekstu i uzupełniają pełny obraz dokumentu.

Pozytywną ocenę otrzymuje również analiza SWOT, stanowiąca istotny element dokumentu, będąca podstawą do programowania procesów rozwojowych w Gminie Łęczna. SWOT w zadawalający sposób podsumowuje główne problemy i bariery, a jego zapisy stanowią cenny merytorycznie materiał wyjściowy dla części programującej. Analiza SWOT jest narzędziem pozwalającym na uporządkowanie przedstawionych w diagnozie zagadnień. Struktura analizy SWOT podzielona została na trzy części w nawiązaniu do diagnozy: przestrzeń i środowisko, społeczeństwo i gospodarka. Stan i uwarunkowania rozwoju Gminy Łęczna to element spójny wewnętrznie, którego zapisy (przeanalizowane w diagnozie zagadnienia) stanowią cenny merytorycznie materiał wyjściowy dla części programującej. Analiza SWOT jest elementem łączącym część diagnostyczną z częścią programującą Strategii.

Dokonując analizy projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* w odniesieniu do analizy SWOT w ocenie ewaluacyjnej odpowiedziano na następujące pytania badawcze:

1. Czy analiza SWOT nie jest sprzeczna z wnioskami sformułowanymi w części diagnostycznej?
2. Czy zastosowana w analizie SWOT metodyka jest prawidłowa? Czy przeprowadzona analiza SWOT charakteryzuje się trafnością i kompletnością zidentyfikowanych kategorii?
3. Czy w obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej analiza SWOT zachowuje swoją aktualność?
4. Czy potencjały i wyzwania rozwojowe Gminy Łęczna w projekcie Strategii zostały trafnie zidentyfikowane?

Poniżej przedstawiono syntetyczną ocenę części analiza SWOT projektu Strategii w zakresie kryteriów: trafność i spójność.

kryterium	wynik oceny	odpowiedź na pytania badawcze oraz ocena ewaluatora
TRAFNOŚĆ	pozytywna	Przedstawione w analizie SWOT szanse, atuty, słabości i zagrożenia Gminy Łęczna zostały trafnie dobrane i w wystarczającym stopniu określają główne potencjały i ułomności oraz możliwości i zagrożenia Gminy. Analiza SWOT stanowi celne podsumowanie diagnozy stanu, identyfikując najistotniejsze potencjały i zagrożenia dla analizowanego obszaru. Wszystkie najważniejsze wnioski z diagnozy znajdują swoje odzwierciedlenie w zapisach analizy SWOT.
SPÓJNOŚĆ	pozytywna	Analiza SWOT jest spójna z częścią diagnostyczną, stanowi podsumowanie części diagnostycznej, a przedstawione zapisy wynikają ze stanu i uwarunkowań obszaru, które zostały przedstawione w rozdziałach diagnozy.

3.2. Ocena części strategicznej projektu Strategii

Na podstawie analizy desk research oraz opinii eksperckiej dokonano oceny projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030*, odpowiadając na postawione w ocenie ewaluacyjnej pytania badawcze w odniesieniu do wizji i celów strategicznych i operacyjnych dokumentu:

1. Czy w projekcie Strategii poprawnie pod względem metodycznym zostały wyznaczone cele strategiczne i operacyjne? (analiza z wykorzystaniem zasady SMART)?
2. Czy wizja w projekcie Strategii została prawidłowo określona względem opinii zebranych od mieszkańców Gminy Łęczna?
3. Czy potencjały i wyzwania rozwojowe Gminy w projekcie Strategii zostały trafnie zidentyfikowane?
4. Czy cele strategiczne i operacyjne odpowiadają na zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe?
5. Czy cele strategiczne i operacyjne przyczyniają się do osiągnięcia wizji?
6. Czy osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych jest realne?
7. Czy cele strategiczne i operacyjne w projekcie Strategii zostaną osiągnięte?
8. Czy spójnie zostały ze sobą powiązane wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne?

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny części diagnostycznej projektu Strategii odpowiadając na pytania ewaluacyjne w zakresie kryteriów: trafności, skuteczności i spójności:

kryterium	wynik oceny	odpowiedź na pytania badawcze oraz ocena ewaluatora
TRAFNOŚĆ	pozytywna	Wizja rozwoju Gminy Łęczna odpowiada założeniom związanym z istotą i funkcją jaką powinna pełnić w dokumencie strategicznym. W pełni odniesiono się do specyfiki tego obszaru, wykorzystując zidentyfikowane potencjały do wyznaczenia przyszłych kierunków rozwoju. Wizja uwzględnia w swoich zapisach miejsce i sytuację Gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym Województwa Lubelskiego. Sformułowane cele strategiczne i operacyjne a następnie kierunki interwencji są odpowiednie do zidentyfikowanych potencjałów i barier rozwojowych. Są one realne i możliwe do wdrożenia. Zaproponowany układ celów pozwolił na agregację możliwych kierunków interwencji, co w efekcie dało czytelny przekaz możliwych priorytetów rozwojowych jednostki. Cele są wyznaczone poprawnie pod względem merytorycznym zgodnie z zasadą SMART. Cele stanowią odpowiedź na najistotniejsze zidentyfikowane wezwania rozwojowe i trendy wskazane w diagnozie. W kontekście zakresu instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju władz Gminy, kierunki interwencji zostały trafnie określone. Dokument zakłada wykorzystanie środków

		zewnętrznych w tym środków unijnych i krajowych oraz wkładu własnego Gminy. Cele strategiczne wynikają z zapisów wizji rozwoju Gminy Łęczna i przyczyniają się do jej realizacji.
SKUTECZNOŚĆ	pozytywna	Na ocenę poziomu osiągnięcia zakładanych celów wpłynęły przede wszystkim takie czynniki jak precyzyjność ich określenia, mierzalność, realistyczność oraz prawidłowe określenie w czasie. Wszystkie wymienione czynniki wpływają na skuteczność realizacji celów Strategii, ich sformułowanie nie budzi wątpliwości co do ich zasadności oraz istoty. Dodatkowo cele są mierzalne poprzez określony system wskaźników monitoringowych.
SPÓJNOŚĆ	pozytywna	Przeprowadzone analizy wykazały zgodność poszczególnych celów i kierunków interwencji. Poszczególne kierunki interwencji są ze sobą powiązane i uzupełniają się wzajemnie, co daje efekt synergii. Kierunki interwencji (działań) wpisują się w przyjętą wizję rozwoju Gminy Łęczna poprzedzoną analizą diagnostyczną i analizą SWOT. Wszystkie cele strategiczne, operacyjne i kierunki interwencji są zbudowane logicznie i prezentują wyraźny układ hierarchiczny. Całość dokumentu charakteryzuje się spójnością w przyjętej i konsekwentnie stosowanej terminologii.

Punktem wyjścia do opracowania celów strategicznych i operacyjnych były kluczowe wnioski płynące z przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łęczna oraz wnioski płynące z analizy uwarunkowań zewnętrznych rozwoju Gminy. Takie podejście do wyznaczania celów strategicznych i operacyjnych należy uznać z metodycznego punktu widzenia za właściwe.

Analiza schematu budowy celów w projekcie *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* pozwala także stwierdzić, że cele operacyjne przypisane do poszczególnych celów strategicznych, zostały opracowane w oparciu o analizę potencjałów i wyzwań rozwojowych Gminy. Do celów tych z kolei przypisano kierunki interwencji oraz określono kluczowych interesariuszy realizacji przyjętych działań.

Powiązanie wizji, celów i kierunków interwencji w projekcie *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* jest spójne i logiczne. Każdy element części strategicznej dokumentu jest opisany w sposób zrozumiały i czytelny. W części wdrożeniowej dokumentu przeanalizowano zgodność *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Niezwykle istotne jest wskazanie powiązania z celami *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku* i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji.

3.3. Ocena części wdrożeniowej projektu Strategii

Analizy projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* dokonano także odpowiadając na postawione w ocenie ewaluacyjnej pytania badawcze w odniesieniu do systemu realizacji i finansowania dokumentu oraz procedury monitoringu, ewaluacji i aktualizacji dokumentu:

1. Czy trafnie dobrano wskaźniki monitoringowe do celów strategicznych i operacyjnych?
2. Czy przyjęty zestaw wskaźników monitoringu umożliwi obserwowanie postępu realizacji założonych celów strategicznych i operacyjnych?
3. Czy system realizacji określony w projekcie Strategii będzie skuteczny z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?
4. Czy przyjęty w projekcie Strategii horyzont czasowy został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych?
5. Czy wybrane instrumenty realizacyjne i rozwiązania w projekcie Strategii okaże się odpowiednie do zidentyfikowanych problemów?
6. Czy jest możliwość osiągnięcia podobnych efektów założonych w projekcie Strategii przy wykorzystaniu innych instrumentów finansowych i organizacyjnych?
7. Czy jest możliwość osiągnięcia podobnych efektów założonych w projekcie Strategii przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?
8. Czy struktura treści projektu Strategii jest czytelna i posiada wewnętrzną logikę?
9. Czy projekt Strategii jest spójny z najważniejszymi politykami i strategiami nadrzędnymi, tj. zwłaszcza z:
 - Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
 - Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
 - Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
 - Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju,
 - Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny części diagnostycznej projektu Strategii odpowiadając na pytania ewaluacyjne w zakresie kryteriów: trafności, skuteczności, efektywności i spójności:

kryterium	wynik oceny	Odpowiedz na pytania badawcze oraz ocena ewaluatora
TRAFNOŚĆ	pozytywna	Zgodnie z oceną zaproponowany w projekcie <i>Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030</i> system monitoringu i ewaluacji jest trafny z punktu widzenia możliwości monitorowania postępów w realizacji Strategii oraz z punktu widzenia możliwości przeprowadzenia ewaluacji w trakcie wdrażania dokumentu jak i końcowej pokazujących stopień realizacji założeń przyjętych w strategii, w tym w szczególności poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz poziomu wypełnienia wizji rozwoju. System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 należy ocenić jako kompletny i komplementarny do wyzwań i celów, jakie będą wdrażane i realizowane na terenie Gminy. Wskaźniki zostały dobrane odpowiednio do celów strategicznych i operacyjnych. Założono, że system wdrażania Strategii powinien być bardziej zdekoncentrowany i wykraczać poza Urząd Miejski w Łęcznej i jego struktury, co jest logiczne biorąc pod uwagę zdolności instytucjonalne, wielowymiarowość tematyczną oraz zróżnicowanie terytorialne celów rozwojowych. Dlatego też do grupy podmiotów biorących udział w monitoringu, ewaluacji jak i samej realizacji celów uwzględniono inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców jak również samych mieszkańców Gminy.
SKUTECZNOŚĆ	pozytywna	Cele strategiczne opisane w <i>Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030</i> da się monitorować w oparciu o przyjęty zestaw wskaźników oddziaływania. Podobny wniosek można wyciągnąć w stosunku do celów operacyjnych, do których przypisano wskaźniki rezultatu i produktu. W większości przypadków utrudniony będzie pomiar bezpośrednich rezultatów w stosunku do kierunków działań strategicznych. Z drugiej strony należy podkreślić, że system celów ma charakter hierarchiczny. Pomiar postępów realizacji poszczególnych kierunków działań strategicznych realizowany będzie za pomocą wskaźników produktu, przypisanych do konkretnych przedsięwzięć projektowych na etapie ich realizacji. Biorąc pod uwagę długą perspektywę czasu realizacji Strategii oraz duży stopień ogólności dokumentu nie rekomenduje się uzupełniania listy wskaźników o wskaźniki pomiaru kierunków działań strategicznych. Efekt realizacji Strategii widoczny będzie poprzez pomiar dokonany za pomocą zaproponowanych w projekcie dokumentu wskaźników. Przyjęty w dokumencie zestaw wskaźników pozwala na stałe monitorowanie najważniejszych dla Gminy Łęczna czynników rozwojowych. Zgodnie z dokonaną oceną należy przypuszczać, że wybrane instrumenty i rozwiązania części wdrożeniowej Strategii będą stanowić odpowiedź na zidentyfikowane problemy.

EFEKTYWNOŚĆ	pozytywna	Projekt <i>Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030</i> zakłada, że cele rozwojowe Strategii będą finansowane głównie ze środków podmiotów publicznych i będą uzupełnione środkami unijnymi i podmiotów prywatnych. W związku z tym spektrum instrumentów finansowych bazuje na budżecie samorządu gminnego, ale zakłada także istotny udział publicznych środków krajowych i wspólnotowych czy innych funduszy zewnętrznych. Przeprowadzona analiza ujawniła potencjał wykorzystania środków zewnętrznych do finansowania projektów kluczowych w różnych dziedzinach. Mając jednak na uwadze wskazane jako zagrożenie dla możliwości osiągnięcia celów rozwojowych projektu <i>Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030</i> możliwe ograniczenie wpływów finansowych ze środków zewnętrznych może powodować konieczność większej mobilizacji środków własnych Gminy. Proponowany w projekcie Strategii wymiar finansowy należy uznać za realny i umożliwiający osiągnięcie założonych celów rozwojowych. Kluczowe w tym zakresie będzie opracowywanie planów wykonawczych, które będą uwzględniały bieżące uwarunkowania budżetowe, jak również możliwości finansowania działań ze środków zewnętrznych. Autorzy dokumentu nie wskazali szczegółowych danych dotyczących środków prywatnych w dokumencie Strategii. Było to spowodowane odległym horyzontem czasowym oraz stale zmieniającymi się uwarunkowaniami. Na uwagę zasługuje fakt, że w projekcie dokumentu nie dokonano podziału potencjalnych środków finansowania na poszczególne cele operacyjne. Ma to jednak swoje uzasadnienie, gdyż rzeczywista alokacja środków będzie dokonana w ramach innych dokumentów mających wpływ na wdrażanie Strategii. Na ich ostateczne rozlokowanie będzie miało wpływ wiele czynników zewnętrznych.							
SPÓJNOŚĆ	pozytywna	W ocenie spójności skupiono się na ocenie projektu Strategii Rozwoju Gminy Łęczna z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Skoncentrowano się na spójności celów ujętych w projekcie Strategii z celami ujętymi w dokumentach krajowych: <table><tr><td>Cel</td><td>1. Atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń oraz czyste środowisko naturalne</td><td>2. Aktywni mieszkańcy korzystający z wysokiej jakości usług publicznych</td><td>3. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka oparta na zasobach środowiska oraz nowoczesna i sprawna administracja publiczna</td></tr></table>				Cel	1. Atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń oraz czyste środowisko naturalne	2. Aktywni mieszkańcy korzystający z wysokiej jakości usług publicznych	3. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka oparta na zasobach środowiska oraz nowoczesna i sprawna administracja publiczna
Cel	1. Atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń oraz czyste środowisko naturalne	2. Aktywni mieszkańcy korzystający z wysokiej jakości usług publicznych	3. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka oparta na zasobach środowiska oraz nowoczesna i sprawna administracja publiczna						

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)			
I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.			X
II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.	X	X	
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu			X
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	X	X	
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych			X
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie			X
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030			
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności	X		
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	X		
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej	X		
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	X		

		Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	X		
		Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego			X
		Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju			
		Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki(modernizacji) Nastawiony na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost KI (wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego) i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność			X
		Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji) Zgodnie z zasadami rozbudzania potencjału rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorpcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski		X	
		Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności) Usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa (nie nadodpowiedzialnego) działającego efektywnie w kluczowych obszarach interwencji			X

Przedstawiona powyżej analiza spójności prezentuje wysoką spójność między celami dokumentów wyższego rzędu a dokumentem projektu Strategii w formie zaznaczenia „X”.

Analizując treści zawarte w powyższej tabeli można stwierdzić, że duża część wykazanych poziomów spójności pomiędzy celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030, a celami do osiągnięcia w ramach dokumentów wyższego rzędu została określona trafnie.

Dokument Strategii posiada bardzo wysoką spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Gmina Łęczna wskazana jest jako JST na obszarze Żywicielskiego Obszaru Strategicznej Interwencji.

Żywicielski Obszar Strategicznej Interwencji ma za zadanie przede wszystkim: wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa. Cel zostanie osiągnięty przez poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne. Inne istotne cele stawiane przed JST wchodzącymi w jego skład to innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu, rekreacji i usług spędzania wolnego czasu oraz wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej.

Gmina Łęczna została włączona także do miejskiego obszaru strategicznej interwencji – Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Łęczna stanowi miasto satelitarne tego obszaru.

Zidentyfikowane w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku kierunki interwencji znalazły odzwierciedlenie w celach i kierunkach rozwoju Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030.

Poniżej przedstawiano zależność między celami Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Cele strategiczne SRWL 2030	1. Atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń oraz czyste środowisko naturalne	2. Aktywni mieszkańcy korzystający z wysokiej jakości usług publicznych	3. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka oparta na zasobach środowiska oraz nowoczesna i sprawna administracja publiczna
SEKTOR ROLNO-SPOŻYWCZY Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych			X

		PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych	X		
		GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu			X
		SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego		X	

Horyzont czasowy projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* został określony właściwie i jest spójny z okresem programowania Unii Europejskiej oraz wpisuje się w okres programowania dokumentów na poziomie kraju i województwa.

Analizowany tekst projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* oceniono jako przystępny w odbiorze. Mocnymi stronami dokumentu są wykorzystywane elementy graficzne ilustrujące układ treści, mapy i zdjęcia a także zachowanie poprawności językowej. Dokument charakteryzuje się wewnętrzną logiką i jest merytorycznie poprawny.

Całościowo ocena części wdrożeniowej Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030 jest pozytywna.

Wskaźniki monitoringu celów strategicznych i operacyjnych zostały przedstawione w projekcie *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* w rozdziale 4.4 *Proces monitoringu, ewaluacja i aktualizacja Strategii*.

Analizie poddano zarówno sformułowanie i trafność przypasowania do celów poszczególnych wskaźników.

Biorąc pod uwagę fakt, że w projekcie *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030* użyto w przeważającej większości wskaźników wykorzystywanych w statystyce publicznej, gdzie poszczególne wskaźniki posiadają odpowiednie definicje, należy stwierdzić, że nie ma konieczności przytaczania tych definicji w treści przedmiotowego dokumentu.

Przeprowadzona ocena pozwala stwierdzić, że wszystkie nazwy wskaźników monitoringu celów strategicznych są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały. Należy także przyjąć, że nawet czytelnik nieposiadający większej wiedzy na temat wskaźników rozwoju gospodarczego i społecznego nie powinien mieć większych problemów z interpretacją zaproponowanych w projekcie *Strategii* wskaźników monitoringu.

System monitorowania Strategii nie budzi zastrzeżeń oceniających. Przypisane do celów strategicznych i operacyjnych wskaźniki są przekrojowe i dobrze przypisane tematycznie. Logiczny i dający się wyjaśnić jest brak wartości docelowych, m. in. ze względu na trudność przewidywania zmian w otoczeniu społeczno-gospodarczym i przestrzennym Gminy.

4. Wnioski i rekomendacje

Przedstawione wnioski i rekomendacje mają charakter syntetyczny i są wynikiem badania ewaluacyjnego. Wnioski i rekomendacje dotyczą trzech części dokumentu zgodnie z metodyką przeprowadzonego badania:

- diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna, analiza SWOT,
- dywizja i cele dokumentu,
- system realizacji i finansowania dokumentu oraz procedura monitoringu, ewaluacji i aktualizacji.

Wnioski i rekomendację dotyczącą *Strategii Rozwoju Gminy Łęczna do roku 2030*:

- ✓ Projekt Strategii zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy (w rozumieniu przepisów Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz Ustawy o samorządzie gminnym).
- ✓ Język, jakim została opisana sytuacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna Gminy Łęczna jest zrozumiały i poprawny terminologicznie. Dokument jest przejrzysty, starannie przygotowany pod kątem technicznym oraz merytorycznym.
- ✓ Diagnoza została przedstawiona trafnie w oparciu o dostępne dane oraz badania ankietowe, co umożliwiło prawidłową identyfikację potrzeb mieszkańców Gminy Łęczna. Potrzeby te wynikają z właściwie określonych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń Gminy. Mocne i słabe strony oraz wyzwania rozwojowe zostały trafnie zidentyfikowane. Projekt Strategii odpowiada na potrzeby i problemy rozwojowe Gminy, zapewnia możliwość oddziaływań na procesy społeczno- gospodarcze, odnosi się do problemów wszystkich grup interesariuszy i wytycza kierunki rozwoju na najbliższe lata.
- ✓ Struktura rozdziałów została przedstawiona w sposób prawidłowy i zawiera wszystkie zasadnicze elementy, które diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej powinna zawierać. Diagnoza strategiczna jest spójna wewnętrznie, logicznie powiązana, harmonijna i konsekwentna. W dokumencie nie dostrzeżono sprzeczności informacji.
- ✓ Zamieszczone w dokumencie mapy i wykresy stanowią czytelną ilustrację tekstu i uzupełniają pełny obraz dokumentu.
- ✓ Diagnoza charakteryzuje się znaczną przewagą analiz statycznych w stosunku do analiz dynamicznych. Zrównoważenie diagnozy poprzez zwiększenie ilości analiz dynamicznych zwiększyłoby kompletność rozdziału.
- ✓ Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne zaprezentowane w projekcie Strategii charakteryzują się dużą trafnością.
- ✓ Wskazane w projekcie Strategii cele rozwojowe korespondują zasadniczo z częścią diagnostyczną, której podsumowaniem jest analiza SWOT oraz analiza potencjałów i barier. Cele strategiczne i operacyjne w dużej mierze odzwierciedlają zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe.
- ✓ Sugeruje się wprowadzenie odpowiednich modyfikacji dotyczących brzmienia niektórych przyjętych kierunków interwencji o nowe treści związane z obecnym konfliktem zbrojnym na Ukrainie i liczbą przyjeżdżających na obszar Polski uchodźców.

- ✓ Generalnie należy ocenić pozytywnie misję i wizję Gminy Łęczna. Można rozważyć jedynie nieznaczne przeformułowanie treści tych elementów nadając im bardziej syntetyczną, zwięzłą postać, pamiętając jednocześnie, aby wszystkie słowa kluczowe mające priorytetowe znaczenie dla regionu nie zostały pominięte.
- ✓ Biorąc pod uwagę analizę zapisów odnoszących się do przestrzennego wymiaru Strategii należy stwierdzić, że w dokumencie Strategii trafnie ujęto przestrzenny wymiar polityki rozwoju regionu, w tym obszary strategicznej interwencji.
- ✓ Biorąc pod uwagę logikę powiązań występujących na poziomie wizji, celów strategicznych i celów operacyjnych, należy uznać, że zaproponowany system realizacji strategii jest trafny.
- ✓ System realizacji Strategii jest kompletny i komplementarny do wyzwań i celów, jakie będą wdrażane i realizowane. Jest mocno ukierunkowany na udział innych podmiotów zarówno podczas realizacji inwestycji jak i w procesie monitoringu i ewaluacji. Tym samym optymalnie wykorzystany będzie potencjał wiedzy, zaangażowania, właściwej diagnozy problemów i potencjałów oraz możliwe będzie promowanie współpracy międzysektorowej.
- ✓ Sugeruje się wprowadzenie odpowiednich modyfikacji dotyczących brzmienia niektórych przyjętych kierunków interwencji a także uzupełnienia opisów celów operacyjnych i głównych kierunków interwencji o nowe treści związane z koncepcją Smart Villages. Działania te powinny doprowadzić do poprawy spójności przede wszystkim celów operacyjnych i kierunków interwencji z wizją rozwoju Gminy i polityką wspólnotową.
- ✓ System monitorowania Strategii nie budzi zastrzeżeń oceniających. Przypisane do celów strategicznych i operacyjnych wskaźniki są przekrojowe i dobrze przypisane tematycznie.
- ✓ Projekt Strategii jest spójny ze Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.
- ✓ Przyjęty w projekcie Strategii horyzont czasowy strategii został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych, w szczególności w odniesieniu do średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz do nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.